

**OTTO ADRIAN PERSSON**  
**1884-1961**

**en levnadsberättelse**



av  
Otto Rimås

## Innehåll

Hörby sommaren 1910	sid 3
Starrarps Ora/Hörby	sid 4
Hörby	sid 8
Framkfurt am Main	sid 10
Sjökumla 1910-1912	sid 11
Bispmotala Handelsträdgård 1913-1961	sid 14
Epilog	sid 29
Familjetråd	sid 30
Källförteckning	sid 30

## Hörby sommaren 1910

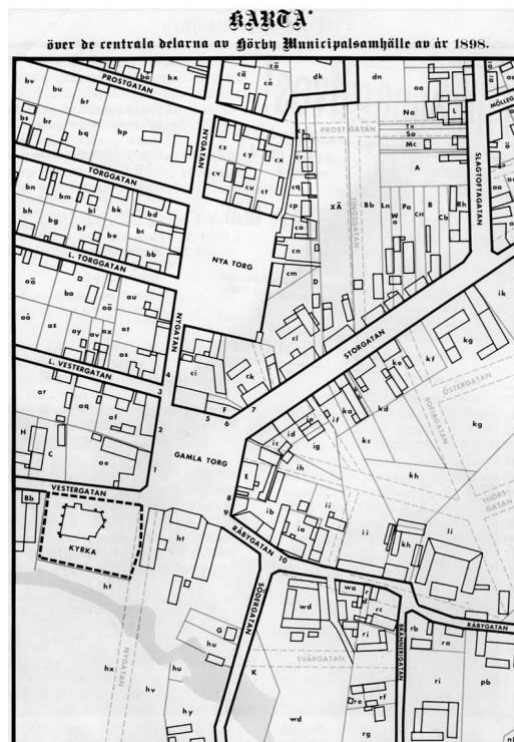


Maria Larsson, troligen 1909, 24 år  
Fotograf Lisa Jonsson, Hörby



Otto Persson, 1909, 25 år  
Fotograf Otto Mackh, Frankfurt-Eschersheim

Det är en vacker försommardag i slutet av maj 1910. Maria Elisa Larsson och Otto Adrian Persson har just lämnat in en skriftlig begäran om lysning till pastorexpeditionen i Hörby församling inför sitt bröllop, som kommer att äga rum om bara några veckor. Från predikstolen i [Hörby kyrka](#) kommer kyrkoherde Hedenström söndagen den 19 juni att läsa upp vad som har hänt i pastoratet under veckan och bland annat säga: "Lysning kungöres första gången för Maria Elisa Larsson och Otto Adrian Persson". Detta upprepas de två följande söndagarna, den 26 juni och den 3 juli. Han kommer att fråga församlingen om någon vet något som gör bröllop mellan de två omöjligt. Om ingen i församlingen har något att invända mot äktenskapet är det fritt fram för Maria och Otto att gifta sig.



Gamla Torg och Nya Torg, Hörby, 1898

Maria och Otto har mycket att prata om där de går över [Gamla Torg](#) och ner mot Nya Torg och sina bostäder i centrala municipalsamhället Hörby i östra Skåne. Maria, som bor på Nygatan 15 sedan december 1907 och hennes Otto, som sedan en tid har bott på Nya Torg 7, ett kvarter därifrån. Maria hyr ett rum i huset i fastigheten bredvid fabrikör [Edvard Minörs skomakeri och skohandel](#), där hon sedan december 1903 arbetar som nåtlerska. Otto hyr sedan några månader ett rum i fastigheten i nordöstra hörnet av torget, där N.E. Nilsson sedan länge driver en träsko- och toffelaffär. Han har nyligen återkommit från en nästan fyra år lång utlandsvistelse - med tydliga planer för sin framtid.

Ja, Maria och Otto har denna försommar verkligen anledning att prata om hur de hade kommit till denna dag, att beskriva sin historia för varandra och att hjälpa varandra förstå allt som dittills hade hänt i deras liv och hur de har kommit att mötas. Maria är nu 25 år, Otto är 26 år.

Men just denna dag rör sig deras samtal säkert mest om framtiden. Hur ska den bli? Kommer de att lyckas med sina planer? Säkerligen pratar de också om allt det som "just idag" verkligen har sitt att fundera över, allt det som nu ska hända på kort tid och behöver styras upp direkt: flytten, bröllopet, bostaden...



Nya Torg nr 7, Hörby, 2021



Nygatan 13, Hörby, 2021



Nygatan 15, Hörby, 2021

## Starrarps Ora/Hörby 1875-1898

När Per Olsson och Karna Persdotter den 15 juli 1875 skriver under köpekontraktet till fastigheten Starrarps Ora 1:32A i Fränninge socken bultar deras hjärtan. Det är en märkesdag. En dröm har gått i uppfyllelse, de har gått in i ett nytt och ansvarsfullt åtagande. De har tagit ett steg som också innebär ekonomiska konsekvenser. Säkert kommer extrainkomster då och då att krävas för att hushållskassan ska gå ihop, till exempel genom arbete som daglönare på granngårdar eller kanske skomakeri.

Men det de har velat uppnå är förverkligat. Per är nu hemmansägare, [åbo](#), i betydelsen juridisk innehavare av jord under åborätt. Fastigheten är inte stor, bara cirka två tunnland, vilket motsvarar ungefär 1 hektar eller 10.000 m<sup>2</sup>, ett resultat av en tidigare hemmansklyvning. Dess speciella kilformade utseende, som en spetsig triangel, må vara ovanlig och marken må vara oansenlig. Men den är deras.

Per och Karna gifte sig fem och ett halvt år tidigare, den 31 december 1869, Per då en 21-årig "arbetskarl" född i Fränninge och Karna en 25-årig "piga" född i Lövestad. De bosatte sig då på denna plats i Starrarps Ora, men från början som åbor, i betydelsen arrendatorer, på fastigheten 1:32A, senare benämnd 1:65. Sex år senare var det lilla hemmanet med tillhörande jord alltså deras.



Starrarps Ora med 1:65, Lantmäteriet ca 1910, hemmanets hus inritat



Starrarps Ora med 1:65, Lantmäteriet 1975

I vardagslivet märks dock ingen större skillnad. Det strävsamma paret fortsätter som tidigare sitt hårda, slitsamma arbete. De har vid förvärvet av fastigheten tre barn, Anna född 1870, Nils född 1873 och Maria född 1875. De har också under den tiden upplevt tragedin att förlora ett barn, Olof, som föddes den 29 januari 1872 och dog sex dagar senare, den 4 februari. Familjen växer, försörjningsbördan ökar. Och redan 1877 drabbas de ännu en gång av en svår sorg när lilla Maria den 3 augusti dör, endast två år gammal. Karna är då höggravid och väntar sitt fjärde barn, Gottfrid, som föds tre veckor senare, den 24 augusti. I mars 1880 föder Karna återigen en flicka, som även hon får namnet Maria, och två år därefter, 1882, ännu en dotter, Elida. Familjen består nu av sju personer.

Starrarps Ora, två mil sydost om Hörby, ligger i ett annat Skåne än slättens bördiga jordmån och stora gårdar västerut. Där den rika jordbruksmarken slutar övergår den i öster i Linderödsåsen, den största av de skånska åsarna. Dessa rullstensåsar består av mager jord i steniga och täta skogsbackar, svårarbetad mark som ofta är bevuxen med endast små träd, enbuskar och ljung. Det skånska uttrycket för denna ganska ogästvänliga, ofta obrukbara mark är "ora". Det var de fattiga som kunde slå sig ner där, om de kunde få ihop tillräckligt med kapital för ens en markbit av detta slag. De var i praktiken sammanvuxna med den karga jord de hade föresatt sig att kuva och göra tillräckligt brukbar för att försörja en familj.

Deras bostäder var små och oansenliga, närmast att betrakta som torp. Det gamla efterledet "-arp" i Ortsnamnet Starrarp har samma betydelse som just "-torp", det vill säga nybygge. Enkelheten i livet i denna trakt kanske också belyses av förledet "starr". Den mest sannolika betydelsen av ordet är i denna miljö antagligen halvgräs, vilket därmed också kan ge en antydning om vilken takbeläggning som användes när de första bofasta runt 1820 slog sig ner i dalgången vid det lilla biflödet till Vollsjöån - och gav platsen namnet Starrarp.

Det längre namnet Starrarps Ora, som senare gavs området lite längre upp längs med bäcken, visar alltså att dessa senare torp kom att byggas i de magra backarna högre upp på åsen.



Karta över Hörby med omgivning, 2021

År 1884 föds ytterligare en son, Otto Adrian, följd 1886 av ännu en son, som fick namnet Olof. I maj 1889 föds så Thilda Maria, deras tionde och sista barn. Men under dessa år drabbas familjen en tredje gång av ett tragiskt dödsfall när också parets tredje dotter, även hon med tillnamnet Maria, dör 7 år gammal, i april 1887. Omständigheterna var fortfarande svåra i Sverige och skördade många offer bland barnen, särskilt på landsbygden och i den fattiga delen av befolkningen. Vid 1800-talets början var spädbarnsdödligheten mycket stor: 1820 dog i genomsnitt över landet vart fjärde spädbarn under ett års ålder, men gradvis förbättrades överlevnadstalen för att hundra år senare, 1920, vara knappt vart tionde spädbarn.



Starrarps Ora 1:65, 2021



Starrarps Ora, resterna av den lilla kvarnen vid Starrarpsorrebäcken, 2021

Alla svenskar tillhörde den lutherska Svenska kyrkan, vars inflytande var stort och omfattade livets alla områden och skiften. Informationen om medborgarna var minutiös i alla socknar runt om i landet. I kyrkoboken nedtecknades allt av betydelse för att kyrkans allomfattande omsorg om medlemmarna skulle kunna utföras tillfredsställande. Därmed var också kyrkans kontrollerande funktion central och mycket stark. Kyrkoboken bestod av långa listor med allt av vikt som skedde bland församlingsmedlemmarna i socknen: födelse- och dopböcker, in- och utflyttningslängder, konfirmations- och nattvardslängder, lysnings- och vigselböcker, död- och begravningsböcker och husförhörlängder.

Socknens präst var ålagd och mån om att hålla nära kontakt med sin församling. [Husförhöret](#) var den årliga kontrollen i församlingsbornas hem av deras kunskap i Skriften och i den lutherska läran, liksom av deras läskunnighet, vilket allt betygsattes och noterades i husförhörsboken. Också församlingsbornas livsstil kontrollerades. Husförhören hade samtidigt ofta karaktären av kalas med gäster närvarande. Efterhand minskade husförhörens roll alltmer för att till slut avskaffas helt i slutet av 1890-talet.

Så när [Fränninge kyrkas](#) präst år 1886 besöker familjen Nilsson/Persdotter var det alltså en av de allra sista gångerna familjen var samlad till husförhör. Åtta av deras barn är närvarande, det nionde, lilla Maria, är död. Och en tid efter husförhöret dör också deras andra dotter med namnet Maria, vilket är infört i efterhand. Per, Karna och Gottfrid får betyget "b" i Innantilläsning, Anna får "a". I Kristendoms-kunskap får Nils "c", de övriga tre "b". Resten av barnen är ännu för små för att kunna bli bedömda.

Fränninge kyrkoarkiv, Husförhörlängder, SE/LLA/13095/A I/24 (1886-1898)

358. Starrarps Ora

Namn, Stånd, Yrke. <small>(Vite, nation och tre, om främmande.)</small>	Ålder:		Ättoräkning <small>(Vite, eller öfr.)</small>	Betyg	Dödfall <small>(Vite, eller öfr.)</small>	Tid <small>(Vite, eller öfr.)</small>	Barn					Inn- och utflyttningslängder	Likhets <small>(Vite, eller öfr.)</small>	Andra <small>(Vite, eller öfr.)</small>	
	År	År					1886	1887	1888	1889	1890				1891
1. <i>Abbo Per Olsson</i>	48	19/4	Fränninge	62	v										
2. <i>Hus. Karna Persson</i>	44	28/4	Lövstadi	37	v										
3. <i>Barn: Anna</i>	70	19/4	Fränninge		v										
4. " <i>Sids</i>	73	23/6	"		v										
5. " <i>Gottfrid</i>	71	27/8	"		v										
6. " <i>Maria</i>	80	19/3	"		v										
7. " <i>Elita</i>	82	20/1	"		v										
8. " <i>Ulla Maria</i>	84	7/3	"		v										
9. " <i>Carl</i>	86	27/1	"		v										
10. " <i>Thilda Maria</i>	89	16/5	"		v										

Ur husförhörlängden, Fränninge, Vollsjö församling 1910

Av noteringarna framgår också att alla i familjen är vaccinerade mot smittkoppor, markerat med "v". Vaccination av barn mot smittkoppor blev obligatoriskt i Sverige redan 1816, vilket vid tiden för detta husförhör säkert var extra angeläget och av mycket stor betydelse, eftersom under just dessa barns tillkomst en svår epidemi drog över Sverige åren 1873-74, en allvarlig påminnelse om den förra, åren 1850-51, som var ännu värre. Av de registrerade dödsfallen år 1874 fanns de flesta i Stockholms, Södermanlands och Östergötlands län, medan i Malmöhus län lyckligtvis slapp undan med endast 25 dödsfall, säkerligen på grund av just vaccinationerna.

**Smittkoppor, Variolæ, (Varioloides)**, hade redan Tab. Litt. O 1873 börjat utbreda sig och äro den för 1874 mest utmärkande af de många sjukdomar, hvilka under detta år hemsökt landet. De anmälda sjukdomsfallen utgöra 16,616 och dödsfallen 2,774, men dessa tal äro mycket för små, enär enligt Statistiska byråns berättelse dödsfallen hafva uppgått till 4,063. (Denna sistnämnda siffra lägges till grund för de följande beräkningarna). Den största epidemi, som hittills inträffat i Sverige efter vaccinationens införande, började 1850 och hade sin höjdpunkt 1851, då 2,488 dödsfall antecknades, (enligt Tabellkommissionen). Rikets folkmängd utgjorde då 3,517,759 och på hvarje million invånare kommo det året 707 dödsfall i smittkoppor. Folkmängden 1874 var 4,319,765 och således komma nu 940 döda på hvarje million.

Ur Sundhets-kollegii underdåniga berättelse för år 1874

Den 6 november 1889, sex månader efter Thilda Marias födelse, säljer Per och Karna så sin fastighet i Starrarps Ora. Men de tycks ändå bo kvar till en bit in på 1891, då de flyttar till Östra Espinge, sex kilometer öster om Hörby. Den slitsamma 21-åriga perioden i Starrarps Ora har nått sitt slut. Fem av barnen följer med i flytten: Nils, Elida, Olof, Otto och Thilda. Anna och Gottfrid flyttar till Hörby. Hela familjen börjar om på nya platser och med nya förutsättningar.

Per övergår nu till att bli skomakare, som så många andra i Hörbytrakten är. De flesta har skomakeriet som en bisyssla, men Per tycks ha valt att göra det till sin nya huvudsyssla. Någon gång under de kommande åren flyttar Per och Karna än en gång, nu till Benarp fyra kilometer längre österut, där de år 1900 befinner sig tillsammans med barnen Olof och Thilda. Per är fortfarande skomakare, liksom så småningom också sönerna Olof och Nils.

Men ännu en flytt återstår någon gång under de följande åren för Per och Karna, till Kvarnberga i utkanten av Hörby. Där dör Per 72 år gammal den 27 juli 1920 och Karna 88 år gammal den 25 mars 1932.

Att Herren Gud  
i sitt allvissa råd behagat  
hädankalla min ömt älskade  
make och vår fader

**Skomakare**  
**P. OLSSON**  
Kvarnberga,

som efter en långvarig och svår  
sjukdom stilla avled tisdagen  
den 27 juli kl. 6,30 f. m. i en  
ålder av 72 år, 3 mån., 9 dagar,  
djupt sörjd och saknad av mig,  
barn och barnbarn samt släkt  
och vänner varder härmed min  
sorgliga plikt tillkännagiva.

Kvarnberga den 27 juli 1920.  
**Karna Olsson.**

**Barnen.**  
Min vilotimma ljuder  
en gång den sista gång  
Och mig i jorden bjuder  
En bädd så kall och trång  
Dock den mig ej förskräcker,  
Så sött jag sover där  
Tills Herrrens röst mig väcker  
Då ingen natt mer är.  
Sv. ps. 444. 462

Att Herren Gud till sig hemkal-  
lat vår älskade moder, mormor  
och farmor

**Karna Olsson**

lugnt och stilla avled i dag kl.  
9.40 em. i sitt 88:de levnadsår  
sörjd och saknad av oss, barn o.  
barbarn, barnbarnsbarn, släkt o.  
vänner, som tillkännagives här-  
med.

Kvarnberga, Benarp, Linderöd  
Hammarlunda, Kävlinge o. Mota-  
la den 25 mars 1932.  
Sv. ps. 453.

**BARNEN**  
4452

## Hörby 1898-1906

Otto Adrian Persson föddes som Per och Karnas sjunde barn den 4 mars 1884. Som barn till en åbo behövde han av nödvändighet så snart som möjligt efter barndomsåren stå på egna ben och försörja sig själv. Men innan det var dags för det fick han naturligtvis som alla de andra barnen hjälpa till så gott han kunde med de dagliga sysslorna på det lilla hemmanet. Otto visste sedan barnsben vad det innebar att sträva och slita på mager, stenig mark för att överleva.

Med 1842 års Folkskolestadga blev varje socken ålagd att hålla en skola med en anställd utexaminerad lärare, som skulle "vara gudfruktig och föra en sedlig vandel". Skolan var i och med detta sexårig med två års småskola och fyra års folkskola. De flesta barn började i skolan när de var sju år. Men för att gå i skolan behövdes hela kläder och skor och medhavd matsäck. Många föräldrar hade helt enkelt inte råd eller möjlighet att låta alla sina barn gå i skolan. Försvårande faktorer var också att många barn hade lång väg till skolan och att deras arbetsinsats behövdes hemma. Otto genomförde tre skolår, först två års småskola och sedan ett års folkskola.



Otto Persson, troligen 1901, 17 år  
Fotograf J.M. Lindstedt, Hörby

Under tonåren kunde Otto börja söka sig ut mot ett självständigt liv. Det blev naturligtvis också nödvändigt av ekonomiska skäl, för att lindra försörjningsbördan för föräldrarna. Men möjligheterna att göra självständiga val av yrke och inriktning, som senare generationer kom att kunna göra, var naturligtvis mycket begränsade. Om de ens fanns över huvud taget, särskilt för en obemedlad åbosen. Det handlade helt enkelt om att försöka ta sig fram där det gick och ta vad som erbjöds inom de områden som stod till buds.

Och de var inte särskilt många. Det mest närliggande alternativet var nog enkelt lantarbete som dräng på någon gård i trakten. Eller kanske något hantverk, som snickare, vilket inte var helt ovanligt, eller skomakare, som två av Ottos bröder. Och hade fadern önskemål och eventuella kontakter spelade säkert det också roll. Senare i livet kom Otto ibland att referera till att hans far Per tyckte att han skulle bli målare.

Under några år i tonåren gjorde Otto just detta: tog olika möjligheter han fick. Som 14-åring fick han 1898 arbete som dräng hos åbon [Sven Nilsson i Köinge Timan](#), där han då också var inneboende på den lilla utägan.

En "utäga", eller "utmark", var en del av en jordbruksfastighet som låg på avstånd från själva gården. Brukaren kunde ha betesdjur, bedriva småviltsjakt, plocka ägg från vildfågel och i viss mån fälla skog för svedjebruk och virkesbehov. Namnet "Timan" på denna utäga till Köinge gård kom från det gamla namnet på området, "Thymans skog". Sven Nilsson, 38 år och ensamstående, hade i hushållet hjälp av den 50-årig pigan Karna Nilsdotter när han fick ytterligare hjälp genom Otto, som var kvar hos honom i nästan två år.



Otto prövade på målningsarbete och han tog kortare sommarjobb. Säkert skaffade han sig under tonåren viktig erfarenhet på de olika jobben, säkert sökte han efter något att på allvar kunna lägga sin kraft på. Så kom det sig att han sommaren 1900 befann sig på [Ellinge slott](#) för att hjälpa till med arbetet i slottsträdgården.

Där, i den vackra trädgården på Ellinge strax söder om Eslöv, ett av Skånes äldsta herresäten med anor från 1200-talet, hände det som kom att få avgörande betydelse för Otto för resten av hans liv: hans fantasi eggades och hans intresse fångades på ett helt avgörande sätt. För där på Ellinge såg han märkliga ting som han inte hade sett tidigare: fruktträd i växthus, vinrankor med vindruvor, [mäktig växtlighet](#) och blommor med slående skönhet. Den sommaren bestämde sig Otto: han skulle bli trädgårdsmästare.

Otto flyttade en tid därefter in till Hörby och bosatte sig på Lilla Torggatan. Med okuvlig energi sökte han sig vidare till olika trädgårdsanläggningar i Hörbytrakten som trädgårdselev, den ena efter den andra. Och han tröttnade inte. Så formades de följande fem åren efter hand till att bli en grundläggande lärotid, där Otto utan att förtrötts skaffade sig rik erfarenhet och allt mer kunskap i allt som hade med trädgårdar och trädgårdsskötsel att göra.

För trädgårdselever var lärlingar med ambitionen att bli trädgårdsmästare. De arbetade vanligtvis i flera olika trädgårdar, ett eller flera år i vardera, för att skaffa sig nödvändiga erfarenheter av trädgårdsmästaryrket. Det var dessutom vanligt med praktik i ett annat europeiskt land, efter vilken de kunde söka till en trädgårdsskola, ta anställning som trädgårdsmästare eller starta ett eget företag.

Som avslutande utbildningsplats kom Otto den 4 december 1903 till [Övedskloster](#) utanför Sjöbo som praktikant. Han flyttade då från Lilla Torggatan i Hörby, där han den 29 oktober står skriven som trädgårdsarbetare i utflyttningsboken. Kanske anade Otto det inte då, men han kom att bli kvar på Övedskloster i två och ett halvt år, till juli 1906.

Det vackra slottet, delvis byggt i röd sandsten, hade ett mycket gott rykte med sin stora, vackra park som sträckte sig ända ner till Vombsjön, sin borggård och sin storslagna trädgård. Det hade ända sedan det byggdes på 1700-talet räknats som en av Sveriges främsta rokokoplanteringar och sågs i början av 1900-talet som en av Skånes mest aktade trädgårdsanläggningar.

På Övedskloster fick Otto som praktikant naturligtvis pröva på en trädgårdsanläggnings alla uppgifter. Han fick bekanta sig med träd av alla slag i den stora parken: äkta kastanj, valnötsträd, tulpanträd och oräkneliga andra. Där fanns också mullbär, rhododendron och persikor. I orangeriet frodades palmer och allsköns exotiska växter. Den stora, välsköttade trädgårdens planteringar flödade av blommor. Otto kunde ta avgörande steg i sin ambition att skapa grunden för en framtid i trädgårdsbranschen.

Den 19 juli 1906 återvände Otto till Hörby, där han nu flyttade in på Nya Torg 7. Kanske fick han möjlighet att hyra rum av skomakare N.E. Nilsson med hjälp av sina kontakter inom skomakarskrået genom sin familj. Han kom dock snart att lämna Hörby och Nya Torg för att inte återkomma på lång tid. Otto hade hur som helst nu en bostad att återvända till efter den resa han var på väg att påbörja. Förberedelserna var snart nog klara och Otto hade en biljett i handen till färjan mellan Trelleborg och Sassnitz.



Otto Persson, 1904, 20 år  
Fotograf Frans Ekdahl, Sjöbo

## Frankfurt am Main 1906-1909

När Otto hösten 1906, nu 21 år gammal, korsade Östersjön till kontinenten var det för att fortsätta sin utbildning i Tyskland. Han reste med största sannolikhet på en av de två ångare som vid denna tidpunkt trafikerade linjen, öppnad tio år tidigare. Runt sekelskiftet utvecklades kommunikationerna dramatiskt i Sverige. Nya tider betydde nya möjligheter. Det märktes tydligt inom passageratrafiken till sjöss. År 1892 beslutade riksdagen att en daglig postångarlinje med passageratrafik skulle upprättas mellan Trelleborg och Sassnitz. Den 1 maj 1897 gick den första dubbelturen med [postångarna "Svea" och "Germania"](#), en tur som snabbt blev så populär att tidtabellen redan 1889 utökades till två dubbelturer per dag. Otto hade nära till den hamn han under livet flera gånger skulle komma att avsegla ifrån.

Alla kontakter och all den information Otto hade fått på de trädgårdar där han hade praktiserat under sin lärlingstid gav honom goda förutsättningar för fortsättningen. Han såg uppenbarligen möjligheter, hade gott om idéer och var ambitiös nog att under lärlingstiden planera för den resa till Tyskland han ville göra. Med goda rekommendationer låg troligen flera vägar öppna för honom till trädgårdsanläggningar där han kunde förkovra sig ytterligare och så nå sitt stora mål, att bli trädgårdsmästare.

Drömmen, kontakterna och företagsamheten tog Otto till stora trädgårdar i Berlin, Magdeburg, Dresden och Frankfurt am Main. De kommande åren, fram till senhösten 1909, befann han sig som praktikant på handelsträdgårdar och olika trädgårdsanläggningar i Tyskland. Resan förde honom så småningom till den anläggning som på många sätt kom att bli avgörande för honom: [Friedrich Sinais Snittblomsträdgård i Frankfurt am Main](#).

Trädgården grundades år 1890 av Friedrich Sinai som en plantskola för just snittblommor. Under de följande åren utvecklades den framför allt till att vara en ledande handelsträdgård inom sitt specialområde, nejlikor. När Friedrich Sinai dog 1930 var företaget vida känt för sin odling av nejlikor, men också av många andra arter, som rosor, fläder och syren.

När Otto kom till Sinai som lärling hittade han sin framtid. Detta var vad han ville göra. I Sverige. På sitt sätt. Och det gick bra för Otto. Efter en tid befordrades han från trädgårdslärling till att anställas som förman, och så arbetade han vidare på Sinai fram till sin återresa till Sverige, någon gång under senhösten 1909. Då hade han blivit expert på odling av nejlikor, den vackra *Dianthus*, uppskattad, tålig och användbar i så många sammanhang - men ännu förhållandevis ovanlig i Sverige.

Och Otto lärde sig konsten att paketera levande snittblommor för leverans på ett sätt som gjorde att de klarade även långa transporter med bevarad fräschhet. För Sinai levererade blommor till avlägsna orter runt om i Europa - och exporterade med framgång till och med till Ryssland.

Hösten 1909 var Otto Adrian Persson redo att återvända hem till Sverige. Tiden i Europa hade gett det han önskade och behövde, med råge. Under de nästan fyra åren hade han, utöver tiden i tyska handelsträdgårdar, också hunnit besöka anläggningar i Belgien, England, Danmark och Norge. Han hade lärt sig tyska, skapat värdefulla kontakter i trädgårdsvärlden, fått ovärderliga idéer och impulser - och kunnat börja forma en plan inför fortsättningen. Mot alla odds hade Otto lyckats gå sin egen väg och kunde se fram emot en lovande framtid. Och med en uthållighet och ett tålamod som anstår en sann trädgårdsarbetare hade han fullföljt sina planer, kanske till och med fått sina förhoppningar överträffade. Konsekvensen av detta var uppmuntrande: nu visste han mer än nånsin tidigare vad han ville.

Otto var säkerligen också väl medveten om att tiderna i Sverige runt sekelskiftet var mycket gynnsamma för trädgårdsnäringen. Från slutet av 1800-talet anlades handelsträdgårdar i hundratal i anslutning till städer och tätorter. Otto tycks ha varit förutseende nog att inse vilka stora sociala förändringar som var på gång genom framväxten av det nya industrisamhället. Städerna växte när folk flyttade in från landsbygden till de jobb som fanns i tätorterna. Många fick det bättre ställt och kunde köpa annat än enbart livets nödtröft. Intresset för prydnadsväxter ökade och trädgårdsprodukter efterfrågades alltmer, vilket naturligtvis gynnade trädgårdsnäringen. Och kanske också en nostalgisk längtan tillbaka till den blomsterrika landsbygden spelade in. Potentialen kunde nog inte undgå den som tog sig tid att analysera den samhällsförändring som var på väg.

Den var också tydlig på landkommunikationens område. Under senare delen av 1800-talet byggdes järnvägsnätet ut i snabb takt i Sverige. Förutsättningarna att frakta gods, till exempel blommor, förbättrades påtagligt, till och med transporter på långa avstånd. Kanske hade Otto hört talas om Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbunds påtryckningar i frågan. Bara några år senare lyckades förbundet efter att ha uppvaktat Kungliga Järnvägsstyrelsen få tillstånd att sända trädgårdsprodukter

som ilgods till ordinarie fraktgodspris. Att anlägga en handelsträdgård vid en järnvägsknut var uppenbarligen en konkurrensfördel.

Otto var förutseende och förstod vad som låg i tiden. Och han hade ambitioner. Han ville inte nöja sig med att sköta andras trädgårdar. Han ville inte vara i andras tjänst för att gynna deras framgång. Otto ville starta eget. Han ville starta nytt. Och modernt. Han ville vara med i den nya tiden. Men frågorna var många och svaren svårfångade. Möjligheterna var stora, men det var också riskerna. Dröm behövde som alltid av nödvändighet balanseras av realism.

Kanske satt Otto med sin reservoarpenna i handen och ett papper på det lilla kupébordet när tåget han reste med rytmiskt dunkande tog sig fram genom den nordtyska landsbygden, på väg mot Sassnitz och den väntande färjan. Kanske vilade hans blick eftertänksamt långt i fjärran, kanske rörde sig hans hand raskt över arket framför honom. Kanske lät han det han länge hade sett inom sig nu få ännu tydligare konturer än tidigare, nu när han hade nått sitt första stora och avgörande mål: 25 år gammal hade han sin fått sin eftertraktade yrkeskompetens.

När Otto Adrian Persson klev av färjan i [Trelleborgs hamn](#) var han redan på väg vidare. För äntligen kunde han med all rätt titulera sig trädgårdsmästare.

## Sjökumla 1910-1912

Sida vid sida gick Maria och Otto de korta stegen fram till porten i [Västra Stenby kyrka](#). Inne i kyrkan möttes de av församlingens präst, kyrkoherde Kristofer Sahlin. Det var söndagen den 21 augusti 1910. Dagen var inne för Maria Elisa Larsson och Otto Adrian Persson att ingå äktenskap och inför Gud lova varandra kärlek och trohet.

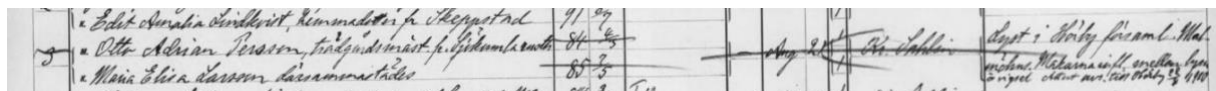
Tillsammans med kyrkoherde Sahlin fortsatte de fram genom kyrkan mot altaret, till den vigselceremoni de nyligen hade planerat tillsammans, en ovanlig vigselförrättning under ovanliga förhållanden. Paret var alldeles nyinflyttat till den lilla orten Sjökumla i Östergötland. Ingen församling var närvarande, inte heller någon släkt eller några vänner, endast de föreskrivna brölloppsvittnena. Vigselceremonin var kort och gott ägnad att stadfästa äktenskapet, inte att dessutom vara början på en lång festdag. Bröllopet var på grund av omständigheterna nedtonat och diskret. Men det var säkert också vackert, värdigt och varmt.



Maria Elisa Larsson, troligen 1909, 24 år  
Fotograf Lisa Jonsson, Hörby



Otto Adrian Persson, 1909, 25 år  
Fotograf Otto Mackh Frankfurt-Eschersheim



Ur vigselboken, Västra Stenby församling, den 21 augusti 1910

Tre veckor tidigare, mellan lysning och vigsel, hade Maria och Otto kommit från Hörby till byn Sjökumla, straxt söder om Motala i Östergötland. De hade skrivits in i inflyttningslängden i Västra Stenby socken den 27 juli och sedan dess påbörjat sin bosättning i Sjökumla. Men hur hade de kommit att hamna här?

De sista månaderna av 1909 och de första av 1910 var omvälvande och kom att bli helt avgörande för Marias och Ottos liv. Det är inte okomplicerat att försöka förstå vad som hände under denna korta, intensiva tid, men några förutsättningar går att fastställa.

Maria, som föddes i Skivarp utanför Abekås i södra Skåne den 7 maj 1885, växte upp som oäkta barn till pigan Cecilia Svensson med okänd far. Cecilia var dotter till [inhysesshjonen](#) Sven Johansson och Kjersti Nilsdotter i Abekås nr 17 i Skivarp. Efter att Cecilia ett år efter Marias födelse gifte sig med den 40 år äldre änkemannen Mårten Larsson växte hon upp i Örmölla, Skivarp.

När sedan Cecilia år 1899 direkt efter Mårten Larssons död valde att lämna Sverige för att flytta till Danmark kom Maria, då 14 år gammal, att bli anställd på Råby Gård utanför Hörby som piga. År 1900, efter ett år på Råby, kom hon till den adliga släkten von Seths stora gods Ousbyholm, där hon fortsatte att arbeta som piga fram till år 1903. 18 år gammal fick Maria därefter anställning på Minörs skofabrik som nåtlerska och flyttade in till Hörby.



Maria Larsson, 1902  
Fotograf J.M. Lindstedt, Hörby

När Otto på senhösten 1909 efter sin tid i Europa återvände hem till Hörby befann sig Maria alltså redan där. När han då flyttade tillbaka till Nya Torg 7 kom de två att bo bara ett kvarter från varandra, eftersom Maria fortfarande hade sin bostad på Nygatan 15. Municipalsamhället Hörby var vid sekelskiftet fortfarande litet, med endast drygt 1.200 invånare. Det märktes när någon ny flyttade in i närheten.

Kanske kände Maria och Otto varandra sedan ungdomen. De hade bott i närheten av varandra och rört sig i samma trakt. Under åren 1900 till 1903 fanns de båda i Hörby, Otto i Köinge och inne i samhället, Maria på Råby gård och Ousbyholm.

En ännu troligare gemensam mötespunkt var Hörby kyrka. Under dessa tre år gick de två ungdomarna som sed och bruk var regelbundet till kyrkan på högmässa med sina husbönders familjer. De hade båda konfirmerats i Hörby kyrka med sina jämnåriga i församlingen, Otto år 1898 och Maria år 1900. De hade rimligtvis gemensamma bekanta bland ungdomarna, med återkommande tillfällen att råka på varandra.

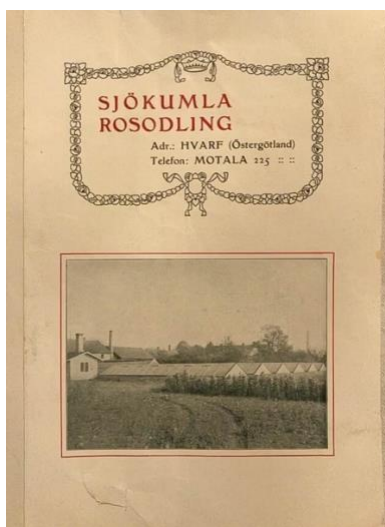
Hur de sen möttes den där avgörande vintern tio år senare går naturligtvis inte att veta. Men klart är att bådas liv just då befanns sig i en avgörande, för att inte säga kritisk, fas. Maria var gravid med okänd far och födde i februari 1910 en son, Sven Sture. Hon befann sig i ett prekärt läge på många områden, inför risken att kanske behöva flytta från Hörby med sitt nyfödda barn, undan de tunga sociala konsekvenserna av att vara ensamstående mor. Otto stod inför viktiga avgöranden om var och hur han nu skulle gå vidare med sina trädgårdsmästarplaner, även han med flytt till annan ort som en högst sannolik nödvändighet.

Klart är att Maria och Otto verkligen möttes där och då, att tycke uppstod och att deras relation på kort tid fördjupades ända till ett beslut att skapa framtiden tillsammans. Det var ett stort beslut, och säkert inte enkelt för någon av dem. Många hinder behövde övervinnas. Allt det praktiska. Den osäkra ekonomin. Det svåra valet av bostadsort. Smärtan att överge allt det invanda och börja om helt från början på en helt ny och okänd plats. Det utomäktenskapliga barnet.

Det faktum att Maria och Otto lämnade in sin begäran om lysning skriftligen istället för att som förväntat och brukligt båda vara närvarande på pastorexpeditionen, är med stor sannolikhet ett uttryck för att de ville undvika uppmärksamhet och socialt tryck. De ville gå vidare i livet och göra det så obemärkt som möjligt.

Anledningen till att just Sjökumla blev den plats Otto och Maria flyttade till var att Otto där hade fått anställning som föreståndare för trädgården Sjökumla Rosodling, belägen på Sjökumla gård. Rosodlingen ägdes av trädgårdsmästare Henning Tornell, som drev verksamheten på mark arrenderad av Sjökumla gård. Intill trädgården låg också Sjökumla rusthåll med sitt torp kallat [Grenadiertorp](#). Där kunde Otto och Maria flytta in i augusti 1910.

Sjökumla var inte den från början självklara platsen, för Otto hade med sina ambitioner att etablera en egen handelsträdgård först sökt sig till trakten runt Mjölby. Det berodde på att staden hade utvecklats till en järnvägsknutpunkt på Östra stambanan, vars hela sträckning mellan Stockholm och Malmö stod klar 1874. Otto sökte efter bästa förutsättningar att effektivt kunna transportera blommor till kunder runt om i landet, men av någon anledning föll Mjölby bort som alternativ till förmån för Sjökumla. Kanske som ett resultat av förslag och rekommendationer från någon av Ottos alla kontakter bland Skånes trädgårdsmästare, som ett första steg mot en egen etablering nära en järnvägsknut.



Folder om Sjökumla Rosodling, tryckt 1908

Men kanske valet av trädgården i Sjökumla också berodde på att var just en rosodling. För på Friedrich Sinais trädgårdsanläggning i Frankfurt am Main hade Otto kunnat ägna mycket tid åt att förädla och driva fram rosor, fått lära sig om de otaliga varianterna och kommit att uppskatta rosor kanske mer än många andra arter.

Otto omsatte helt enkelt omedelbart i praktiken sina kunskaper från Tyskland. Därför började han också i Sjökumla odla nejlikor, nymodigheten bland snittblommor som han såg en god framtid för på den svenska marknaden. Det gick bra för Otto redan från början. Satsningen slog väl ut. Och snart nog började Sjökumla Rosodling vara för liten för hans ambitioner. Större planer höll redan på att ta form i Ottos tankar.

På flera sätt kunde Sjökumla säkert fungera väl som en första plats att slå sig ner på för ett ungt, nygift par. Orten låg inte långt ifrån en stad, Motala, samtidigt som den präglades av den småskalighet och närhet som är typisk för en liten ort. Folk på de olika gårdarna kände varandra som goda grannar, många också som goda vänner, vana vid att hjälpa och ställa upp för varandra. Känslan av bygemenskap var stark.

Kanske kunde Maria Persson där snart börja knyta vänskapsband och efter hand bli en del av en samhällsgemenskap som accepterade henne och hennes familj trots att de kom som främlingar till platsen. Och familjen Persson växte, för i juni 1911 utökades den med en son, Otto Harald, som den 16 juli döptes i Västra Stenby kyrka av kyrkoherde Kristofer Sahlin.

Särpräglat för just Sjökumla, i likhet med en del andra orter runt omkring, var att många hade ett gemensamt och stort intresse i den lilla missionsförsamlingen. Den hade börjat sin verksamhet över femtio år tidigare, växt under sekelskiftets väckelseperioder och efter hand utvecklats till att vara en andlig hemvist för många i trakten. Både för medlemmar och för de många "församlingens vänner" som på olika sätt deltog i gemenskapen i missionshuset.

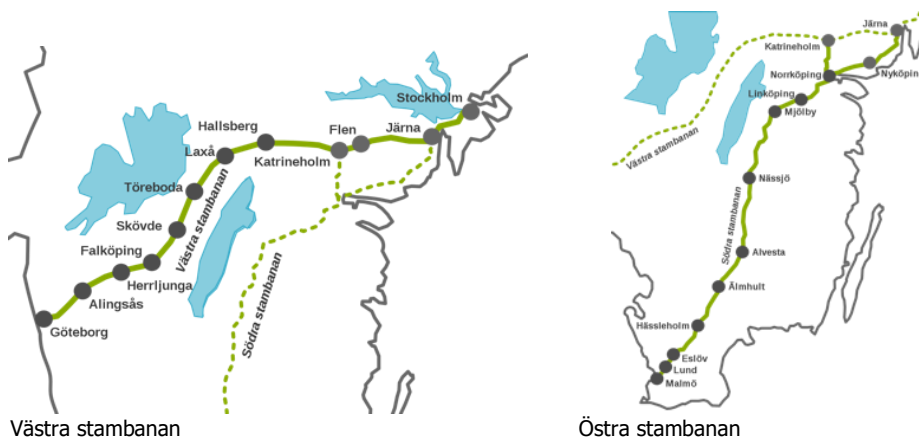
I Ottos far Per Olssons dödsannons kan man ana en familj där den kristna tron var en naturlig del, kanske också genuint integrerad i vardagslivet som en självklar fromhet med personlig tro på Gud som grund. Det är rimligt att anta att Maria och Otto i den allmänt varma och goda andliga miljön i Sjökumla kände sig hemma och där kom att finna vägar till den djupare personliga tro på Kristus som kom att vara en viktig del i deras liv så länge de levde.



Sjökumla Missionshus, Sjökumla Norrgård, 1905  
Målning av Carl Larsson, Vadstena, 1948

## Bispmotala Handelsträdgård 1913-1961

Utvecklingsmöjligheterna fanns i Motala, som ur transportsynpunkt var ett strategiskt val som inte stod Mjölby efter. Det var rent av ännu bättre. För den järnvägsförbindelse som öppnades 1873 till Motala förband staden både norrut och söderut, med Västra stambanan via Hallsberg och med Östra stambanan, senare kallad Södra stambanan, via Mjölby. Det innebar att transporter ut över landet hade dubbla möjligheter att nå avlägsna kunder genom ett ännu vidare järnvägsnät.



Valet av etableringsplats i Motala blev Bispmotala gård i slutningarna ner mot Tegelviken. Bispmotala var ursprungligen en av tre byar i Motala med anor från medeltiden och med en historia som både biskopsgård och kungsladugård. Dess namn var från början Biskops Motala och antas redan på 1300-talet ha tillhört biskopen. År 1552 lät Gustav Vasa bygga en kungsgård i Bispmotala by och under 1800-talet hörde 19 torp till Bispmotala gård.

År 1912, två år efter ankomsten till Sjökumla, flyttade familjen Persson till den så kallade "Biskopsstugan" på Bispmotala gård, stugan där Linköpingsbiskopen Hans Brask tidvis sägs ha bott 400 år tidigare. Otto köpte två tunnland mark som sluttade mot söder ner mot Vättern och började anlägga en trädgård. Att terrängen var stenig och svårarbetad tycks inte ha avskräckt Otto det minsta, van som han var sedan barnsben vid att slita med karg och oländig mark på Starrarps Ora. Efter mycket arbete då otaliga lass med sten forslades bort, stod så en handelsträdgård med växthus och blombänkar klar att tas i bruk.



Häradsekonoms karta över Motala, från 1870-talet

Otto fortsatte direkt att odla nejlikor och rosor och utökade successivt med allt fler arter. Snart nog var försäljningen igång och handelsträdgården växte i snabb takt. Bevattningsfrågan var löst i och med närheten till Vätterns vatten och söderläget var gynnsamt för växtligheten. Man kan kort och gott säga att affärerna blomstrade och växte redan från början.

Det gjorde också familjen Persson. I januari 1913 föddes dottern Anna Linnéa och i mars 1914 sonen Gustaf Adolf. Redan efter ett par år började stugan kännas för trång för sex personer. Och det gjorde alltmer också trädgården. Otto umgicks nu med djärva tankar. Han ville vidare och hade snart långtgående planer på en drastisk expansion, ett risktagande större än något tidigare i hans liv. Men ännu fanns inte alla förutsättningar på plats. Alla omständigheter var ännu inte gynnsamma. Tiden var ännu inte riktigt mogen för hans nästa, stora steg.



Syskonen Persson, 1916, från vänster Linnéa 3 år, Gustaf 2 år, Sture 6 år och Harald 5 år  
Foto Ester Grönberg, Motala

Återigen befann sig Maria och Otto med sina barn i en helt ny miljö med en helt ny livssituation. De skulle på nytt etablera relationer, få vänner och bygga upp arbetskontakter. De hade ansvar för egen mark och egen affärsverksamhet. De måste kort sagt börja om, dessutom i en ny stad. Visserligen inte

så stor, men trots allt betydligt större än Hörby, där de för inte länge sedan hade sin hemvist. Invånarantalet i Motala stad passerade just vid denna tid fem tusen, för att vid utgången av 1917 vara 5.436 personer.

Men sommaren 1914 förändrades allt. Den 28 juli startade det [krig](#) som kom att lamslå Europa i fyra och ett halvt år, en av de dödligaste konflikterna i världshistorien. Sextio miljoner europeiska män kom att sändas ut i krig. Över nio miljoner soldater stupade, sammanlagt sexton miljoner människor dödades, allt som en följd av "svarta veckan" i slutet av juli 1914 då fem europeiska stormakter förklarade krig mot varandra. Utanför Sveriges gränser mullrade kanonsalvor dag och natt.

Sverige förklarade sig neutralt och förblev förskonat från krigshandlingar. Men kristiderna var ett faktum med handelssvårigheter, politisk instabilitet, allt svårare ransoneringar och stor oro inför framtiden. Allt var osäkert, allt var oförutsägbart. Det var inte tider för någon att ta stora personliga beslut.

Den 11 november 1918 kom så äntligen stilleståndsdagen och med den [krigsslutet](#). Striderna, kulsprutesalvorna och de dödsbringande granatkrevaderna upphörde längs alla fronter. Till hela världens lättnad kunde år 1919 välkomnas och firas med fred. Nya tider väntade med förhoppningar och framtidstro. Och det neutrala och krigsskonade Sverige kunde gå vidare, utan att först behöva resa sig ur krigets ruiner.

Det rätta läget hade nu kommit för expansion. Den 2 januari 1918 köpte Otto 25 tunnland mark av Agneshögs gård, granne med Bispmotala gård. Därmed påbörjades det omfattande arbetet med att bygga upp och utveckla det nya, stora Bispmotala Handelsträdgård, som med tiden kom att vara den största handelsträdgården i landet norr om Skåne, bli vida känd och leverera blommor över hela landet. I ett häpnadsväckande tempo växte den nya anläggningen upp på Agneshögs bördiga åkermark.



Bispmotala Handelsträdgård, 1950-talet

År 1921 hade prospekteringen och byggnationen redan kommit långt, och under de följande åren byggdes stegvis en imponerande, väl sammanhållen verksamhet upp på den förvärvade arealen med en yta av 10,2 hektar (120.000 m<sup>2</sup>). Anläggningen kom efter hand att innefatta allt som behövdes för en komplett, dynamisk handelsträdgård, modern och i det närmaste självförsörjande.

Bispmotala hade egen vattenförsörjning med ledning från Tegelviken och eget vattentorn på området för att kunna tillgodose anläggningens omfattande vattenbehov. Där fanns också ett eget värmeverk med ett antal panncentraler för ved och koks, senare också för olja, med tillräcklig kapacitet för växthusens stora uppvärmningsbehov. Av de 50 växthusavdelningar som efter hand växte fram hade de åtta största växthusen en längd av 60 meter och en bredd av 14 meter.

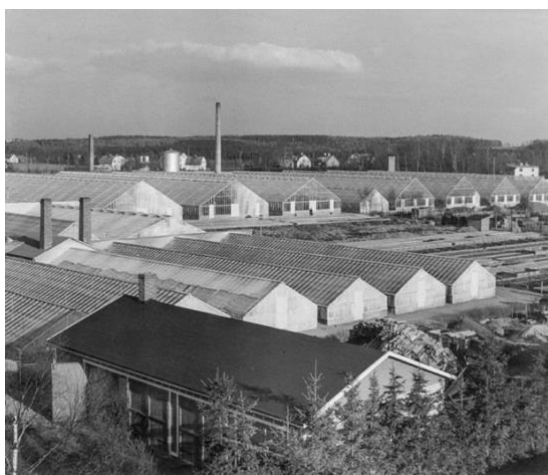




Otto Persson, på Bispmotala, slutet av 1920-talet, ca 42 år

### **Bispmotala Handelsträdgård, vid tiden 1940 -1950**

- 20.000 m<sup>2</sup> växthus
- 50 växthusavdelningar
- 500 blombänkar
- Packavdelning med utkörningsramp
- Lagerlokaler
- Expeditionsavdelning
- Huvudbyggnad "Vita Villan"
- Bostäder för anställda
- Villa "Pensionatet" med matsal för trädgårdselever
- Stor bilpark
- Ekonomibyggnader och garage
- Ladugård
- Djurbesättning med två hästar, kor och grisar
- Jordbruk med betesvallar och sädesfält
- Eget vattentorn och vattenverk med vatten från Tegelviken
- Eget värmeverk med panncentral för ved och koks
- Isdös



Bispmotala Handelsträdgård, troligen 1950-talet



Bispmotala Handelsträdgård, 1960-talet

Blomsterodlingen var framgångsrik och verksamheten växte kraftigt. Vid slutet av 1940-talet hade artrikedomen och produktionens storlek nått imponerande proportioner, rent av svåra att föreställa sig. Växthusen dignade av blomsterprakt, av otaliga plantor och växter i en rik variation av arter och sorter i en odlingsverksamhet som krävde skötsel så gott som dygnet runt.

**Bispmotala Handelsträdgård,  
uppskattat blombestånd 1950**

50.000 krukväxter  
8.000 krysantemum  
12.000 hortensior  
20.000 begonior  
10.000 lövkojor  
3.000 orkidéer  
70.000 nejlikor  
Tusentals rosor av olika slag,  
otaliga azaleor, julstjärnor,  
hyacinter, pelargoner, cyklamen  
och många andra sorter



Cyklamen på Bispmotala, troligen sent 1940-tal

Bispmotalas omfattande verksamhet med partiförsäljning ledde till att leveranser pågick hela tiden, till kunder över hela landet. Handelsträdgårdens egna chaufförer i trädgårdens egna bilar var ständigt beredda, och vid särskilt intensiva perioder stod de i kö fram till utkörningsrampen för att lasta och transportera beställda blommor till järnvägsstationen i Motala för vidare leverans ut över landet, eller köra ut dem direkt till kunder i närområdet. Många kunder fanns i övre Norrland, med den lilla blomsterhandeln i Dorotea som ett exempel på en trogen stamkund, men också naturligtvis i Östergötland och omkringliggande regioner. När handelsträdgårdens speciella avdelning för orkidéer utvecklades var det stora varuhuset NK:s blomsterhandel i Stockholm en återkommande kund.

På 1950-talet levererades årligen 60.000 krukväxter till landets alla delar. Bispmotala blev med tiden känt över hela landet som den ledande handelsträdgården med partiförsäljning, pålitlig och med högsta kvalitet på sina produkter.

Verksamheten utökades också genom att den fristående rörelsen [Bispmotala Blomsterhandel](#) startades av Maria Persson med en affär på Bispmotagalatan 7. Ytterligare blomsteraffärer öppnades efter hand i centrala Motala, bland annat på Medevigatan och Poppelgatan, där under många decennier direktförsäljning av handelsträdgårdens produkter skedde. Rörelsen övertogs år 1940 av sonen Gustaf.



Arbetare ca 1935 vid Bispmotalas Chevrolet Pickup från tidigt 30-tal

Även personalstyrkan blev allt större. Vid slutet av 1940-talet hade den växt till 60 anställda på årsbasis och 70 på sommaren. Många av dem var trädgårdslärlingar som fick sin utbildning på Bispmotala. Otto visade stort intresse för trädgårdsskolorna runt om i landet och han var mån om att ge ungdomar därifrån tillfälle till inskolning i trädgårdsarbetet. Praktikanter kom även från Tyskland, Holland och Schweiz.

Just praktikanter tycks ha legat Otto särskilt varmt om hjärtat, säkert låg hans egen erfarenhet av lärlingstidens betydelse bakom detta engagemang. Han glömde inte sin egen tid på Ovedskloster eller hos Friedrich Sinai i Frankfurt am Main. Eleverna var väl omhändertagna under sin tid på Bispmotala. Otto anställde också gärna ungdomar från Missionsförsamlingen och Baptistförsamlingen i Motala, eftersom han ansåg dem vara pålitliga och skötsamma.



Anställda och praktikanter på Bispmotala Handelsträdgård, 1933



Otto Persson på Bispmotala, 1938, 54 år



Otto Persson, Bispmotala, troligen 1940-tal

Otto bevarade och utvecklade sitt intresse för snittblommor, som på allvar väcktes hos honom på Friedrich Sinais trädgård i Frankfurt am Main. Tulpaner och nejlikor drevs ständigt fram i stora volymer på Bispmotala och var populära år efter år.

[Nejlikan](#) har med sitt namn *Dianthus* anor tillbaka till antiken. Namnet kommer av latinets *dios anthus*, som betyder "Gudens blomma" (Zeus). Sedan början av 1500-talet har nejlikan alltid varit en uppskattad snittblomma. Under den elisabetanska eran i England i slutet av 1500-talet var den omåttligt populär, och den har genom tiderna symboliserat kärlek, passion, trolovning och äktenskap. Under 1600-talet förekom den ofta i [blomsterstillleben](#), och i konsten kom den också att symbolisera Kristi lidande, död och frälsning.

När nejlikan i början av 1900-talet introducerades mera allmänt i Sverige kom den snabbt att bli ett prisvärt och uppskattat alternativ till rosor och blev därför något av en bruksblomma, en vardagsblomma för allmänheten. Men den användes också flitigt i blombuketter, brudbuketter och begravningsbinderier. Under flera decennier i mitten av 1900-talet var den också den officiella blomman på mors dag. Utan tvekan var satsningen på att odla nejlikor både framsynt och lönsam, ja, helt enkelt lyckad.



Kallor på Bispmotala, troligen 1940-tal



Liljekonvaljer och tulpaner på bispmotala, troligen 1940-tal

Utöver arbetarna i själva trädgårdsarbetet och i transportverksamheten fanns naturligtvis också många andra anställda med ansvar för de olika delarna av verksamheten på Bispmotala, till exempel för lantbruket och djurhållningen. Det omfattande arbetet i växthusen leddes av 6-8 trädgårdsutbildade förmän, som tillsammans med alla arbetarna, de övriga arbetsledarna och tjänstemännen gjorde den omfattande och välskötta verksamheten på Bispmotala Handelsträdgård inte bara möjlig utan också mycket framgångsrik.

Otto var allmänt känd för att vara propert klädd, oftast i kostym. Varje morgon klockan 07.00 samlade han sina förmän för genomgång av dagens arbete, välklädd som alltid och punktligt på plats med den karaktäristiska kedjan hängande i en båge ur västfickan till det fickur han alltid bar. På sin femtioårsdag den 4 mars 1934 fick Otto ett nytt fickur av sin personal, tillsammans med en tillhörande guldkedja från Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund, båda tecken på stor uppskattning från de två sammanhang där Otto A Persson kom att lägga så mycket av sin kraft under sina aktiva år som företags- och organisationsledare.

Flera av de anställda på Bispmotala blev trotjänare med många års anställning. Handelsträdgårdens förmän fick ibland gåvor till sina familjer av Otto Persson som tack för sin insats, till exempel vid ett tillfälle till midsommar någon gång i slutet av 1930-talet, då de sex trädgårdsförmännen fick var sitt [isskåp](#), föregångaren till kylskåpet.

Isskåpet, som började förekomma från slutet av 1800-talet, var tillverkat i trä och invändigt klätt med zinkplåt. Isen placerades i en behållare upptill i skåpet och smältvattnet rann sakta ut genom hål i behållarens botten, ner mellan skåpets dubbla väggar, för att därefter tappas ur med en kran längst ner. På så sätt kylde väggarna sakta uppifrån och ner längs båda väggarna och höll maten kyld. På fredagarna fick personalen ta hem var sitt isblock till sina isskåp.

Bispmotala hade nämligen en [isdös](#) för trädgårdens behov, där stora isblock, sågade från Vättern, travades på varandra i en stor hög, täckta av tjocka lager sågspån. På så sätt kunde isen bevaras hela året och användas i trädgårdens behov, särskilt vid transporten av blommor, vilket på 1940-talet underlättades av att SJ då fick nya isade kylvagnar.

På ett församlingsmöte torsdagen den 11 december 1913 hälsades Maria och Otto Persson välkomna som medlemmar i [Motala Missionsförsamling](#). De gick med i församlingen på bekännelse om tro på Jesus Kristus som Herre och Frälsare, ett medlemskap som kom att bli livsvaraktigt. Församlingens liv och gemenskap kom att ha stor betydelse för dem, liksom deras personliga kristna tro. De var hela livet på olika sätt engagerade i församlingens verksamhet.

Otto engagerade sig tidigt också i [Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund](#). Under en lång följd av år var han ordförande i Östgötadistriktet av förbundet och från 1925 ledamot i riksförbundets styrelse. Till att börja med som suppleant, därefter från 1930 som ordinarie ledamot, efter två år som kassaförvaltare och därefter dess ordförande under 11 år mellan åren 1936 och 1947.

Genom SHTF knöt han otaliga kontakter, utvecklade ett omfattande personligt nätverk både i Sverige och ut över Europa och utövade under drygt 20 år ett påtagligt inflytande över trädgårdsnärings utveckling och tillväxt i Sverige. Otto A Perssons initiativkraft var allmänt omvitnad, och det är rent av möjligt att han redan som ung trädgårdsmästare under 1910-talet deltog i de påtryckningar på Kungliga Järnvägsstyrelsen som 1916 ledde till förmånliga villkor för iltransport av blommor på järnväg, vilket han snabbt själv hade insett skulle komma att bli av stor betydelse för blomsternärings tillväxt och framgång.

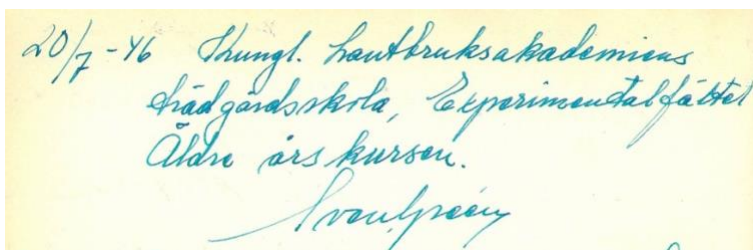
Otto Persson var känd för sin kunnighet och redbarhet som yrkesman. Hans administrativa förmåga var allmänt erkänd, liksom hans oförtröttliga, energiska arbete i själva trädgården. Hans kompetens och skicklighet som odlare och blommförädlare var omvittnad och han fick också genom åren många egna utmärkelser för sina blommor och odlingar. Vid Stockholmsutställningen 1930 fick han den hedervärda utmärkelsen "Stor guldmedalj".

Otto vann sina kollegors uppskattning både i Sverige och utomlands och kom genom sina omfattande kontakter med handelsträdgårdar och trädgårdsmästare i andra länder att göra många utlandsresor. Utöver rent affärsmässiga och yrkesmässiga behov av att besöka kontinenten fick han också vid flera tillfällen det hedersamma uppdraget att vara prisdomare vid trädgårdsutställningar, framför allt i blomsterlandet Holland men också i Belgien, Tyskland, Danmark och Norge.

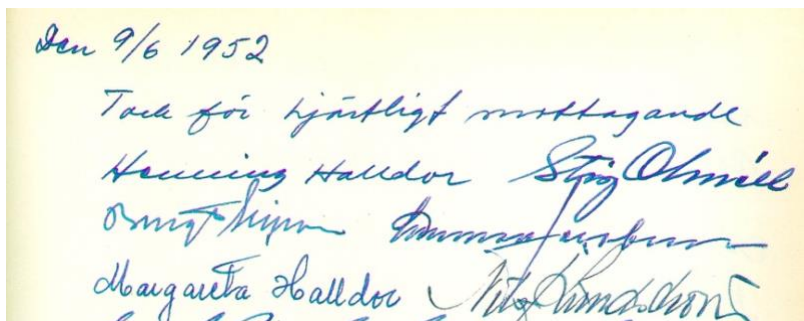
Otto fick många vänner runt om i Sverige och utomlands. En av dem var trädgårdsexperten Sven Green, rektor på Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens trädgårdsskola "Experimentfältet" i Stockholm och författare till många trädgårdsböcker.



Sven Green och Otto Persson



Ur Gästbok 1935-1960, Otto och Maria Persson



Ur Gästbok 1935-1960, Otto och Maria Persson



Henning Halldor

En annan var Henning Halldor, trädgårdsmästare, författare och år 1923 en av grundarna av Föreningen Blomsterförmedlingen, som han också en tid ledde som dess verkställande direktör. Föreningen samordnade trädgårdsmästare och blomsterhandlare i gemensam annonsering, inköp, utbildning och blomsterförmedling, med internationell samverkan som ett viktigt område.

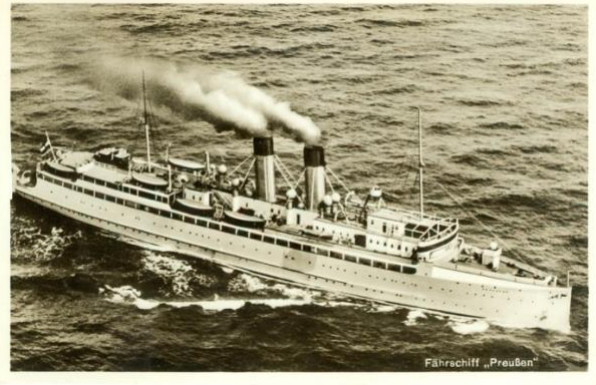
Henning Halldor skrev senare om sin vän Otto Persson i en minnestext, där han beskrev honom som en av de stora gestalterna inom den handelsträdgårdsmässiga svenska blomsterodlingen under 1900-talets första hälft:

”Under hans ordförandeperiod [Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund], som inrymde andra världskriget, fanns det många stora problem att brottas med och det var för förbundet en stor tillgång att i ledningen ha en person med den stora aktning och respekt som Persson allmänt åtnjöt. Hans starka personlighet och rätlinjighet hindrade icke att han tog vederbörlig hänsyn till andras intressen, hans rättspatos var starkt och äkta.

För att fylla de uppgifter han tagit på sig sparade han inga krafter. Han koncentrerade sig på skötseln av sitt stora och krävande affärsföretag med dess mångskiftande kulturer och därjämte arbetet inom handelsträdgårdsmästarorganisationer...

Persson fick mycket ofta besök av kolleger från landets olika delar, enskilt eller i grupp, och dess besök blev rikt givande, ty han ventilerade gärna och med allvar de särskilda yrkesproblemen... Både inom och utom kretsen av yrkeskolleger och meningsfränder fick han många vänner, vilka han visade stor trofasthet.”

Ur minnestext 1962, Henning Halldor



Ångfärjan Preussen Trelleborg - Sassnitz, 1935

Marias ansvar på Bispmotala var knutet till hemmet. När besökare behövde tas omhand var det Maria som skötte den saken. Och besökare var det gott om genom alla år, både från Sverige och från många andra länder. Som värdinna på Bispmotala hade Maria ett prestigefyllt representationsansvar, utfört korrekt och med förväntad vänlighet. Som hemmafru skötte hon oförtröttat och noggrant de inre sysslorna och såg till att bostaden ständigt var välordnad, redo för gäster, kunder och affärspartner. När Otto var ute på resor och uppdrag i Europa och i Sverige stannade Maria hemma. Otto skrev många vykort.



Bispmotala Handelsträdgårds huvudbostad, ca 1955

12-17. 8. 1942  
 Med tacksamhet skall vi snart föglömma  
 dessa angenäma dagar på Bispmotala  
 Lisen Jacobsson  
 Gustavson

Vi tacka så hjärtligt för en för-  
 tjusande vecka-end och storstad  
 gäst färd.  
 10/3. 46. Frästa Smedros, N:o. Finland  
 " " " Cathlin Orjelius, Årsk gård  
 " " " R. H. Müller, Årsk gård  
 " " " Müller & Karl

Ur Gästbok 1935-1960, Otto och Maria Persson

Men den oerhörda kontrasten mellan "då" och "nu" i Marias liv måste ha kostat på. Hur hanterade hon sin livsresa från att vara inhysehjon i fattigtorpet i Abekås till att vara trädgårdsmästarhustru på Bispmotala Handelsträdgård? Hur bemästrade hon de motstridiga, svårhanterliga känslorna av att vara ett önskat, utomäktenskapligt barn och samtidigt vara en betydelsefull person i ett uppskattat blomsterföretag? Hur härbärgerade hon den bottenlösa besvikelsen av att ha blivit övergiven av sin mor? Hur påverkades hon av den uppenbara anknytningsbristen i barndomen?

Samtidigt hade ju Maria redan i sina unga tonår gjort en osannolik resa från yttersta fattigdom och armod till societetens rikedom och exklusivitet. Genom sina år på Hörby gård och Ousbyholm hade hon med god handledning fått lära sig allt hon behövde för att kunna sköta ett fint hem, noggrant hålla rent och snyggt, troget sköta de dagliga sysslorna, laga mat, duka, servera, diska, städa, ja allt som tillhör ett stort hushåll.

Och Maria hade tidigt lärt sig att vara uthållig, bita ihop tänderna och hålla fasaden intakt. Nödvändigheten av stränghet mot sig själv och andra, bevakandet av den egna personliga integriteten och förmågan att stänga in det andra inte skulle se, alltsammans var helt nödvändiga delar av den överlevnadsstrategi hon under sina första 25 år i livet hade varit tvungen att utveckla och integrera i sin personlighet. Maria Elisa Persson var säkert för många en angenäm bekantskap, för andra något av en gåta. För inget av Marias bakgrund var känt för någon annan än Otto Adrian Persson.

Otto besökte genom åren sin familj i Hörbytrakten när han hade tillfälle, kanske på väg till eller från sina besök på kontinenten, eftersom Trelleborg säkert ofta var hans naturliga avresehamn. De olika familjemedlemmarnas öden varierade stort. Ottos far Per dog 1920, 72 år gammal, i Kvarnberga strax öster om Hörby, där han och Karna då bodde. Karna levde till 1932, då hon dog 88 år gammal av ålderssvaghet. Ottos sju år äldre bror Gottfrid dog redan år 1912, endast 35 år gammal, och hans bror Olof 1942, 56 år gammal. Hans syskon Nils, Anna och Elida dog alla under 1950-talet.

Men till sin yngsta syster Thilda i Köinge, sedan 1916 gift med Per Alfred Sandin, kunde Otto återvända hela sitt liv, eftersom hon var den av hans syskon som levde längst. Thilda dog i Knisslinge 87 år gammal år 1976.



Thilda Sandins hem, Köinge, Hörby, specialbeställt träsnitt sent 1960-tal



Thilda Sandin den 16 maj 1969, 80 år

Under sina många besök på odlingsanläggningar och trädgårdar i Europa kom Otto hela tiden i kontakt med de nyaste förädlingsrönen och de senaste artfynden, likaså med exklusiva blomsorter som särskilt fångade hans intresse. En av dem var den sydamerikanska orkidéarten *Cattleya mossiae*. Det första exemplaret av denna variant upptäcktes år 1819, då också arbetet med hybridframtagning påbörjades

i England. Fyra år senare, 1823, lyckades den i trädgårdskretsar välkände odlaren William Cattley förädla det första exemplaret - och därmed fick växten sitt namn.

[Cattleyan](#), "The Queen of Flowers", var den första orkidésort som kom ut till försäljning till allmänheten, och den blev på grund av sin elegans snart mycket populär i societetskretsar i England och USA. Där blev den under 1940-talet "blomman i tiden" och bars ofta strax nedanför axeln som accessoar till klänningar.

När Otto 1938 reste till Belgien hade han fattat sitt beslut att introducera Cattleyan brett också i Sverige. Han var mycket medveten om att det var ett riskföretag, för orkidéodling är en känslig och svår konst och mycket riskfylld där allt kan gå fel. Men han såg uppenbarligen potentialen i Sverige och valde att satsa på att köpa en orkidéplanta, ett exemplar av Cattleya, för 6.000 belgiska franc, i 1938 års penningvärde motsvarande 800 kronor, år 2022 motsvarande 25.700 kronor.

Tillbaka på Bispmotala delade Otto plantan i fyra delar, och en framgångssaga var född. Odlingen lyckades, satsningen blev framgångsrik och fler orkidéarter följde efter hand. Vid 1940-talets slut hade han ständigt mellan 2.000 och 3.000 orkidéer i sina växthus.

Bispmotala Handelsträdgård hade blivit rikskänd för sina orkidéer.



Cattleya på Bispmotala framodlad av Otto Person, 1940-tal



Cattleya i orkidéväxthus på Bispmotala, 1940-tal



Motala-begonia, framodlad av Otto Person, 1940-tal



Motala-begonia på Bispmotala, 1940-tal

Ett annat exempel på Ottos odlingskicklighet är den vackert julröda variant av arten [begonia](#), *Begonia x cheimantha*, som han förädlade och som fick namnet "Motala", i Tyskland kallad "Schweden". Arten begonia utvecklades i sin vita variant tidigt och fanns att köpa redan 1893. Den första mera rödaktiga



varianten visades första gången i Sverige på Göteborgs Trädgårdsförening år 1903. Flera svenska odlare blev tidigt intresserade av den vinterblommande begonian och odlade fram nya varianter.

Otto Perssons ljusröda variant "Motala" kom till redan under 1920-talet genom att en blomma med en alldeles särskilt vacker färg vid ett tillfälle växte fram ur ett av begoniaskotten. Han tog vara på skottet och förädlade det. Julbegonian "Schweden" hade kommit till. Den blev så populär att Otto vid Stockholmsutställningen 1930 fick hederspris för sin framodlade "Motala-begonia". Vid 1940-talets slut levererades 20.000 exemplar ut över landet på årsbasis.

1930-talet präglades kraftigt av en världsvid, stor depression, en djup lågkonjunktur som började med börskraschen på Wall Street in New York "den svarta torsdagen" den 24 oktober 1929 och sedan pågick ända till 1937-38. Också i Sverige var den ekonomiska krisen påfrestande med stor arbetslöshet och "nöd hjälpsarbeten" som följd, en ekonomisk kris som genom Ivar Kreugers koncernkrasch 1932 fick förödande effekter för många banker, företag och privatpersoner, med konkurser som resultat.

Även Bispmotala Handelsträdgård måste ha påverkats, men tycks märkligt nog ha klarat sig igenom detta svåra decennium utan att hamna i akuta problem. Verksamheten kunde fortgå - och till och med expandera.

1930-talet innebar också ökande spänningar i Europa i efterspelet till första världskriget, med stor upprustning som följd. Hösten 1939 bröt krig återigen ut, när Tyskland den 1 september invaderade Polen. Europa stod på nytt i brand och snart fällde bombplan i oräkneliga flygräder sin dödsbringande last över kontinenten, endast 20 år efter det förra kriget. Den 9 april 1940 nådde kriget ända till Sverige gränser i och med Tysklands invasion av Danmark och Norge.

Krigets löpeld spred sig över världen, med fruktansvärda konsekvenser och ofattbart stort lidande. Mellan 55 och 60 miljoner människor dödades, varav 19 miljoner i Europa, som vid krigsslutet sex år senare i ofattbar omfattning låg i ruiner.

Märkligt nog höll den svenska neutraliteten även denna gång, och Sverige blev aldrig direkt indraget i kriget. Men dess konsekvenser var naturligtvis både påtagliga och påfrestande. Försörjningsläget var vid krigsutbrottet relativt gott, men transportsvårigheter och nödtider gjorde att många varor ransonerades. Import av kol och olja minskade kraftigt, bensin var en bristvara. På grund av inkallelser till försvaret rådde också stor brist på arbetskraft inom alla områden. Med landet i ständig krigsberedskap kom i stort sett alla krigsplacerade män att inkallas någon gång under beredskapsåren, som mest med 300 000 man inkallade samtidigt.

Men trots begränsningar, krigsoro och omfattande inkallelser var vardagslivet tvunget att fortgå. Och än en gång verkar Bispmotala Handelsträdgård ha kunnat genomleva en svår tid utan förödande ekonomiska eller praktiska konsekvenser. Det var naturligtvis svårt att upprätthålla internationella kontakter och omöjligt att resa till kontinenten. Transportstörningar, ransoneringar och dyrtider betydde av nödvändighet inskränkningar i verksamheten.

Men Otto Persson kunde trots allt driva verksamheten vidare under de svåra krigsåren - och till och med utveckla den. Hur stora svårigheterna under 1930- och 40-talen var går inte att veta, inte heller hur de övervanns, men när krigsslutet äntligen kom i maj 1945 var Bispmotala Handelsträdgård redo att växa vidare med ny expansionskraft och gå in i ett nytt decennium med bevarad framtidstro.



Bispmotala Handelsträdgård, 1950-talet

Lördagen den 4 mars 1944 fyllde Otto Adrian Persson 60 år. Han gratulerades av släkt, vänner, personal, kollegor, kunder, affärspartner, firmor, föreningsrepresentanter och församling. Han fick under dagen omkring 270 telegram från när och fjärran. Födelsedagen firades med en middag på Stadshotellet i Motala med över hundra inbjudna gäster.



Otto A Persson 60 år den 4/3 1944

**Hyllningar.**  
Handelsträdgårdsmästare Otto A. Persson, Motala, blev på sin 60-årsdag föremål för stora hyllningar. Motala missionsförsamling hyllade genom sin kör med sång och pastor Fritz Lindén frambar församlingens lyckönskningar och överlämnade adress och gåva. Förutom släktingar, personal, kolleger och personliga vänner i Motala och på andra orter uppvaktade Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund genom sin styrelse, Sveriges blomsterhandlareförening, Blomsterförmedlingen, Stockholms blomsterhandlareförening, Östgötadistriktet av Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund, Norrköpings handelsträdgårdsmästareförening, Trädgårdsinstitutet på Alnarp, Norsk gartnerförening, Dansk gartnerförening och ett stort antal firmor och trädgårdsmän över hela landet. Blomsterhyllningar ingingo även från Norge. Omkring 270 telegrafiska lyckönskningar anlände. På lördagskvällen gav jubilarer middag på Stadshotellet för ett 100-tal personer.

Hyllningar på Otto Perssons 60-årsdag

Vid honnörsbordet i festvåningen på Stadshotellet i Motala klockan 18.00 satt Otto och Maria, omgivna av de hundra gästerna. Men där fanns också otaliga andra, om än dolda för blotta ögat. I Ottos och Marias inre fanns personer närvarande från Starrarps Ora och Abbekås, från Köinge Timan och Hörby. Där passerade silhuetter från Ovedskloster och Råby gård, från Sinai Gärtneri och Ousbyholm. Där, på minnenas inre scen, utspelade sig de 60 åren om och om igen, på gott och ont, utan att kunna hejdas.

För varje människa är summan av sina dagar, omständigheter och beslut, ibland medvetet, ibland omedvetet. Det levda livet finns alltid där, under vardagar såväl som på högtidsdagar. Ottos osannolika livsresa under de 60 åren, som denna kväll hyllades med god mat och festligheter, speglades naturligtvis av de många gratulationerna och högtidstalen. Ändå förblev dess djupaste drama obeskrivet. Det är långt mellan Starrarps Ora och Stadshotellet i Motala.

Efterkrigstiden var fortsatt framgångsrik för Bispmotala Handelsträdgård. Sverige gick vidare efter krigsåren med ett ekonomiskt försteg framför övriga Europa, ekonomin blomstrade och "det svenska folkhemmet" kunde med framgång i rask takt byggas vidare efter det ofrivilliga uppehållet. Sverige blev alltmer ett modernt välfärdssamhälle där folk fick det allt bättre ställt. Pengarna i privatekonomin räckte därmed helt enkelt för allt fler till annat än det mest nödvändiga. Den ekonomiska expansion och framtidstro som präglade landet under rekordåren på 1950-talet och 1960-talet saknar motstycke i Sveriges historia.

Kanske var de 15-20 åren efter kriget något av Bispmotala Handelsträdgårds verkliga glansdagar, den period då verksamheten stod på topp. Och Otto själv var också under denna tid vid god vigör, fortfarande vid 70 års ålder i full verksamhet från morgonen till sena kvällen. Han såg och tog tillvara på de goda förutsättningarna som ju trots allt fanns där, till och med i dubbel mening: förkrigstidens lyckosamma satsningar och efterkrigstidens gynnsamma expansionsatmosfär.



Otto på Bispmotala, 15 april 1952, 68 år

Alla livsberättelser har sina mörka stråk, vilket Maria och Otto naturligtvis var mycket väl medvetna om efter sina svåra år i ungdomen. De var säkerligen väl medvetna om att framgång och uppskattning genom livet inte förändrar detta faktum. På det personliga planet medförde 1950-talet en stor smärta för Maria och Otto.

Den 4 april 1954 dog sonen Harald, endast 43 år gammal. Dödsfallet kom hastigt och oväntat till följd av ett akut sjukdomstillstånd. Harald begravdes på sin hemort Lidingö i Stockholm. Sorgen var naturligtvis överväldigande och bedövande i familjen, för Haralds egen familj såväl som för hans föräldrar och syskon.



Bispmotala Handelsträdgård



Bispmotala Handelsträdgård

Marias och Ottos liv över sju decennier kom på det personliga planet att utgöra en dramatisk återspeglning av ett om möjligt ännu mer dramatiskt skeende i samtiden: den omvälvande framflyttningen av det moderna samhället. De levde sina liv i övergången mellan två århundraden, mitt under förvandlingen av Sverige från att vara ett fattigt och ojämlikt jordbrukssamhälle till att bli ett alltmer välutvecklat och jämlikt välfärdssamhälle.

Deras liv utspelade sig i en virvelström av initiativ och förändringar på otaliga områden, med spänningar av alla slag: ideologiska, politiska, ekonomiska, sociala, religiösa och strukturella. Arbetarrörelsen, nykterhetsrörelsen och frikyrkorörelsen bröt fram med kraft från mitten av 1800-talet,

demokratiskt uppbyggda folkrörelser med ideella mål, massorganisationer som samlade tusentals medlemmar i ett engagemang för ett nytt samhälle byggt på nya ideal. Utvandringen till Nordamerika vällde fram i vågor från mitten av 1860-talet och ända in på 1920-talet med totalt 1,5 miljoner svenskar utflyttade till framför allt Nordamerika, 20% av landets män och 15% av dess kvinnor. Två förödande krig ödelade stora delar av kontinenten och satte Sverige under svår press.

Marias och Ottos livsvägar kom att korsas efter en tredjedel av deras livsvandring. När de möttes hade de första 25 åren för Maria inneburit en kamp för livet som gjorde henne till en överlevare trots allt, för Otto ett tillvaratagande av möjligheter som gjorde honom till en företagare i allt. Maria parerade och anpassade sig, Otto skapade och engagerade sig. De två var på flera grundläggande sätt varandras motsatser.

Ändå levde de sina resterande 50 år tillsammans och skapade det som kom att bli summan av deras liv. Kanske lyckades de som de gjorde för att de kunde fördela och differentiera uppgifterna på ett fungerande sätt. Maria som förvaltare och Otto som visionär, karaktärsdrag och kompetenser som säkert både var medfödda och förvärvade.

Avgörande för att deras liv utvecklade sig som de gjorde var i alla händelser att Otto ständigt var på väg framåt. Han såg inte misräkningar som slutet utan som en ny början. Han väntade inte på möjligheterna utan gav dem förutsättningar att komma. Han gick in i framtiden redan innan den hade kommit.

Men ingen förändrar sitt ursprung. Ingen råder över tillvarons nyckfulla omständigheter. Ingen undviker livets alla blindskär. Ingen håller livet i sina egna händer.

Ett så komplext livsdrama som det Maria Elisa och Otto Adrian Persson genomlevde mellan åren 1884 och 1961 lämnar till slut betraktaren mållös. Så kanske är det som återstår för den som i efterhand försöker att förstå detta enda: ödmjukhet.



Maria och Otto A Persson, Motala, den 4/3 1944  
Foto Sjölin, Motala

Det enda som bär när allting annat vacklar,  
det är Guds nåd och Guds barmhärtighet.  
All jordisk berömmelse och glans den slocknar  
när sist jag står hos Gud i härlighet.

Det enda jag vet, det är att nåden räcker,  
att Kristi blod min synd, min skuld nu täcker.  
Det enda jag har att lita till en gång,  
det är Guds nåd, Guds gränslösa nåd.

Lydia Lithell, 1956

## Epilog

Maria Elisa Persson dog 76 år gammal den 26 juni 1961 i Motala, där hon också begravdes.  
 Otto Adrian Persson dog 77 år gammal den 25 december 1961 i Motala, där han också begravdes.

Sven Sture Aruhn dog 75 år gammal den 19 juni 1985 i Västra Vram, Hörby, där han också begravdes.  
 Stures var gift med Margareta och de hade ett barn, Elisabet född 1943.

Otto Harald dog 43 år gammal den 4 april 1954 i Lidingö, där han också begravdes.  
 Harald var gift med Gittan och de hade ett adoptivbarn, Mona Britt född 1942.

Anna Linnéa Rimås dog 89 år gammal den 7 januari 2002 i Motala och begravdes i Västra Ny, Motala.  
 Linnéa var gift med Sigvard och de hade två barn, Marianne född 1945 och Sven-Otto född 1949.

Gustaf Adolf Aruhn dog 91 år gammal den 20 februari 2005 i Motala, där han också begravdes.  
 Gustaf var gift med Britta och de hade tre barn, Kerstin född 1941, Britt Marie född 1943 och Gunn född 1946.

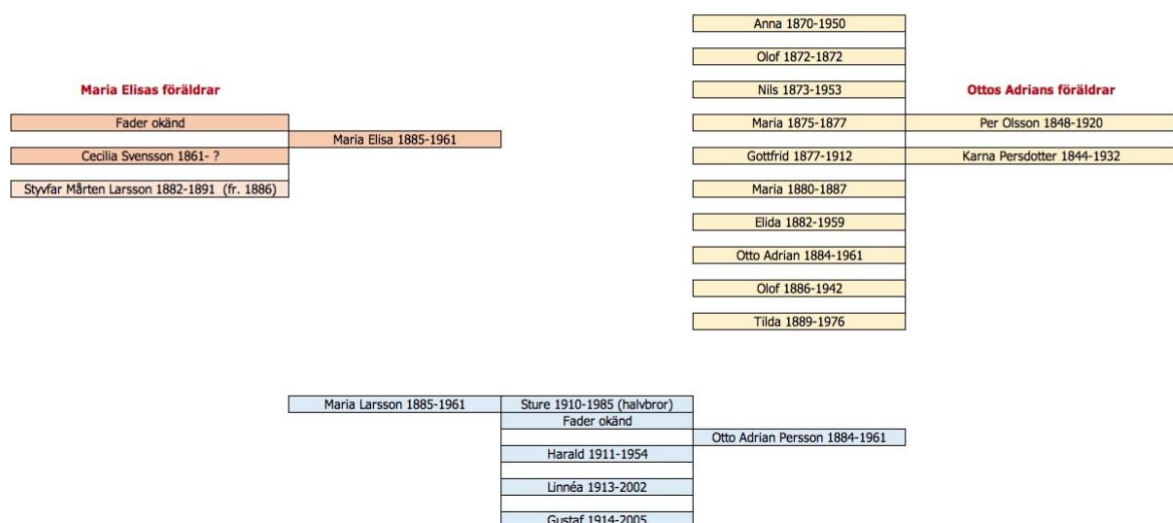
Bispmotala Blomsterhandel, som sedan 1940 ägdes och drevs av Gustaf Aruhn, drevs vidare av honom fram till hans pensionering ca 1980.

Bispmotala Handelsträdgård ägdes och drevs från 1955 av Sture Aruhn, som år 1965 sålde den med all tillhörande mark till Motala stad, med arrenderätt i fem år. I april år 1971, när arrendekontraktet löpte ut, revs alltsammans av Motala stad. Bostadsstiftelsen Platen byggde därefter upp ett stort bostadsområde med namnet Tegelviken, bestående av 430 lägenheter, på Bispmotalas tidigare mark.

Två av namnen på kvarteren i det moderna Tegelviksområdet bär spår av den en gång så anrika handelsträdgården och dess dynamiske ägare: Orkidén och Nejlikan.

## Familjeträd

### Familjeträd för Maria och Otto Persson



# Källförteckning

## SKRIFTLIGA OCH GENERELLA KÄLLOR

### Tidningsartiklar

*Det är en ros utsprungen*, artikel om Otto Persson och Bispmotala Handelsträdgård i Östergötlands Dagblad, Söndagsbilagan, 16/12 1950, av pseudonymen "Utan glasögon"  
*Otto Persson 60 år*, lokaltidning (Östgöta Correspondenten), mars 1944  
*Otto Persson 70 år*, lokaltidningar (Motala Tidning och Östgöta Correspondenten), mars 1954  
*In memoriam*, Henning Halldor om Otto A Perssons, lokaltidning (Motala Tidning eller Östgöta Correspondenten), januari 1962

### Skrifter mm

*Landtmannens Fick-Kalender 1910*, sid 307  
*Motalabygd 2000*, Årsskrift för Motala Musei- och hembygdsförening, sid 21-23  
*På Herrens Löften*, Motala Missionskyrkas minnesskrift 1855-1955, sid 56-61  
*Ungdomsföreningens 50-årsjubileum 1947*, Motala Missionsförsamling, sid 8, 12-14  
*Gästbok 1935-1960*, Otto och Maria Persson

### Riksarkivet mm

Alla uppgifter genom hela materialet om olika personers data i olika sammanhang, dvs födelse, dop, konfirmation, lysning, vigsel, husförhör, utflyttning, inflyttning och obefintlighet och död, är hämtade från Riksarkivets digitaliserade arkivmaterial med Sveriges olika församlingarnas kyrkoarkiv, samt från Riksarkivets Folkräkningar (Sveriges befolkning) 1870-1930.

<https://riksarkivet.se/start>

### Motala Rådhusrätt och magistrat

### Privata arkiv

### Foton

Fotona i materialet är från privata arkiv och använda med tillstånd.

## ELEKTRONISKA KÄLLOR

### HÖRBY SOMMAREN 1910

Om lysningshistoria

<https://www.dn.se/blogg/etikettfragan/2015/05/16/10640/>

Om Minörs skomakeri & skohandel

<https://www.gammalstorp.se/Sko.htm#E.%20Min%C3%B6r%20Skomakeri%20&%20Skohandel>

### Starrarps Ora/Hörby 1875-1898

Om Per Olsson och Karna Persdotter

<https://www.frenningeboken.se/agare/per-olsson-och-karna-persdotter/>

Om Starrarps Ora 1:32

<https://www.frenningeboken.se/fastighet/7266/>

Om ora: Ordbok öfver svenska allmogespråket, sid 487

[https://books.google.se/books?id=zag\\_AAAAcAAJ&printsec=frontcover&dq=inauthor:%22Johan+Ernst+Rietz%22&hl=sv&sa=X&redir\\_esc=y#v=onepage&q=ora&f=false](https://books.google.se/books?id=zag_AAAAcAAJ&printsec=frontcover&dq=inauthor:%22Johan+Ernst+Rietz%22&hl=sv&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=ora&f=false)

Om barnadödligheten på 1800-talet

[http://www.bengtadahlin.se/HoSstoryn1/filer%20del%201B/sammanfattn-till\\_1920.html](http://www.bengtadahlin.se/HoSstoryn1/filer%20del%201B/sammanfattn-till_1920.html)

Om husförhör

<https://slakthistoria.se/livet-forr/husforhoren-kontroll-och-kalas>

<https://slakthistoria.se/slaktforskning/kyrkbocker/husforhor-sokbara-gratis-pa-natet>

Om smittkoppor

<https://www.scb.se/hitta-statistik/redaktionellt/nar-vaccinationerna-utrotade-smittkoppor/>

<https://share.scb.se/ov9993/data/historisk%20statistik/BISOS%201851-1917%2FBISOS%20K%20H%C3%A4lso-och%20sjukv%C3%A5rden1861-1910%2FBISOS%20K%20H%C3%A4lso-och%20sjukv%C3%A5rden%201861-1910%2FHalso--och-sjukvarden-K1-1874.pdf>

Om skolgång på 1890-talet

[https://sv.wikipedia.org/wiki/Folkskola\\_i\\_Sverige](https://sv.wikipedia.org/wiki/Folkskola_i_Sverige)

Kartor över Starrarp, Hörby, Äspinge mm: Sveriges hembygdsförbund  
<https://www.hembygd.se/shf/plats/990?type=fullsize>

### **Hörby 1898-1906**

Om utmark och Timan  
<https://sv.wikipedia.org/wiki/Utmark>  
[https://sv.wikipedia.org/wiki/Timan\\_\(naturreservat\)](https://sv.wikipedia.org/wiki/Timan_(naturreservat))

Om Ellinge slott  
[http://gammalstorp.se/Slott\\_Ellinge.htm](http://gammalstorp.se/Slott_Ellinge.htm)  
<https://www.ksla.se/wp-content/uploads/2018/08/2018-09-26-Marten-Sjoberg.jpg>

Om Övedskloster  
<https://slottsqviden.info/slottdetalj.asp?id=259>

Om handelsträdgårdars historik, trädgårdselever  
[https://pub.epsilon.slu.se/11136/2/olausson\\_i\\_140422.pdf](https://pub.epsilon.slu.se/11136/2/olausson_i_140422.pdf)  
<http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:902264/FULLTEXT01.pdf>

### **Frankfurt am Main 1906-1909**

Om ångbåtstrafik Trelleborg - Sassnitz  
<http://www.trelleborgshamn.se/wp-content/uploads/2015/10/TH-150ar-sv.pdf>  
<https://www.trelleborgshamn.se/svenska/om-hamnen/historik/>

Bild postångarna "Svea" och "Germania"  
<https://digitaltmuseum.se/021018033656/postangarna-svea-byggdes-1877-och-germania-1878>

Om Friedrich Sinai Gärtneri  
<https://de.wikipedia.org/wiki/Sinai-G%C3%A4rtneri>  
<https://frankfurt.de/themen/umwelt-und-gruen/orte/parks/parks-von-a-bis-z/sinaipark>

### **Sjökumla 1910-1912**

Västra Stenby kyrka och kyrkoherde  
<https://digitaltmuseum.se/021016420309/vastra-stenby-kyrka-1946>  
<https://lavendla.se/platser-begravning/motala/kyrkor/vastra-stenby-kyrka-aska-forsamling/>  
[https://www.rotter.se/component/mtree/oestergoetland/linkoping/maria\\_tesch\\_/52199?Itemid=](https://www.rotter.se/component/mtree/oestergoetland/linkoping/maria_tesch_/52199?Itemid=)

Om inhysesjon  
<https://sv.wikipedia.org/wiki/Inhysesjon>

### **Bispotala Handelsträdgård 1913-1961**

Om Bispotalas historia  
<https://sv.wikipedia.org/wiki/Bispotala>

Om Östra (= Södra) och Västra stambanan  
[https://sv.wikipedia.org/wiki/S%C3%B6dra\\_stambanan](https://sv.wikipedia.org/wiki/S%C3%B6dra_stambanan)  
[https://sv.wikipedia.org/wiki/V%C3%A4stra\\_stambanan](https://sv.wikipedia.org/wiki/V%C3%A4stra_stambanan)

Häradsekonomisk karta över Motala från 1870-talet  
<https://matscarlsson.eu/familj/pdf/4-9%20mfff%20Abraham%20Pettersson%201838.pdf>

Om Motala  
<https://sv.wikipedia.org/wiki/Motala>

Om Första världskriget  
[https://sv.wikipedia.org/wiki/F%C3%B6rsta\\_v%C3%A4rldskriget](https://sv.wikipedia.org/wiki/F%C3%B6rsta_v%C3%A4rldskriget)  
[https://sv.wikipedia.org/wiki/Sverige\\_under\\_f%C3%B6rsta\\_v%C3%A4rldskriget](https://sv.wikipedia.org/wiki/Sverige_under_f%C3%B6rsta_v%C3%A4rldskriget)  
<https://forevermore.blogg.se/2019/november/1111-1918-2.html>  
<https://www.10fakta.se/forsta-varldskriget/>

Om nejlikan

<https://www.nationalmuseum.se/abc-med-nationalmuseum-n-som-i-nejlika>  
<https://www.interflora.se/inspiration/blomfakta-nejlikor/#!/>

Om isskåp, isdös och isupptagning

<https://norrbottnsmuseum.se/bildarkiv-foeremaalssamlingar/ur-samlingarna/isskaap-fraan-ett-koepmanshem-i-luleaa.aspx>  
<https://digtaltmuseum.se/021015675814/stora-mellby-knivsta-garden-isblock-till-isdos>  
<https://digtaltmuseum.org/021019528431/isupptagning-pa-trummen-vaxjo-1940-tal-anstallda-vid-teleborgs-slott>

Om Svenska Missionsförbundet och Motala Missionsförsamling

[https://sv.wikipedia.org/wiki/P.P.\\_Waldenstr%C3%B6m](https://sv.wikipedia.org/wiki/P.P._Waldenstr%C3%B6m)  
<https://corren.se/nyheter/motala/kyrkan-kan-bli-till-salu-om4849686.aspx>  
<https://www.tradera.com/item/270118/469116557/motala-missionskyrka->

Om Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund

<https://digtaltmuseum.se/021028314043/valgorenhetsmarke>

Om Stockholmsutställningen 1930

<http://www.janmild.se/historia/9/utställningar.html>  
<https://digtaltmuseum.se/011014982605/bankestrad-med-vandrande-tradgardar-festplatsen-stockholmsutställningen>

Om Sven Green och Henning Halldor

[http://alimentaethorti.se/?page\\_id=2597](http://alimentaethorti.se/?page_id=2597)  
[https://sv.wikipedia.org/wiki/Henning\\_Halldor](https://sv.wikipedia.org/wiki/Henning_Halldor)  
<http://runeberg.org/pk/1936/0223.html>

Om Cattleya och orkidéns historia

[https://www.youtube.com/watch?v=d6j\\_ZX9jmYY](https://www.youtube.com/watch?v=d6j_ZX9jmYY)  
<https://sv.clubdeportivoazuqueca.com/3789-cattleya-history-and-cultivation.html>  
<http://runeberg.org/nfbt/0485.html>

Om "Motala-begonian"

<https://www.blomsterlandet.se/tips-rad/hogtider/jul/julbegonia-julens-sotaste/>  
<https://landqvist-handelstradgard.se/nyheter/akta-gammeldags-julbegonia/>

Om den stora depressionen

[https://sv.wikipedia.org/wiki/Den\\_stora\\_depressionen](https://sv.wikipedia.org/wiki/Den_stora_depressionen)

Om Andra världskriget och Sverige

[https://sv.wikipedia.org/wiki/Andra\\_v%C3%A4rldskriget](https://sv.wikipedia.org/wiki/Andra_v%C3%A4rldskriget)  
[https://sv.wikipedia.org/wiki/Lista\\_%C3%B6ver\\_antal\\_d%C3%B6dade\\_under\\_andra\\_v%C3%A4rldskriget](https://sv.wikipedia.org/wiki/Lista_%C3%B6ver_antal_d%C3%B6dade_under_andra_v%C3%A4rldskriget)  
<https://www.forsvarsmakten.se/sv/information-och-fakta/var-historia/artiklar/varnplikt-under-109-ar/>

Folkrörelserna

<https://www.so-rummet.se/kategorier/folkrorelser>

Emigrationen till Nordamerika

[https://sv.wikipedia.org/wiki/Emigrationen\\_fr%C3%A5n\\_Sverige\\_till\\_Nordamerika](https://sv.wikipedia.org/wiki/Emigrationen_fr%C3%A5n_Sverige_till_Nordamerika)  
<https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2013/sa-paverkade-utvandringen-till-amerika-sveriges-befolkning/>

## EPILOG

Tegelviken

<https://www.platen.se/sv/bostad-tegelviken>

Mariannelund 2022-05-04

*Otto Rimås*

/Otto Rimås/

barnbarn till Otto och Maria Persson